

LÄSTIPS

- Enklare utan hinder, en idébok om föreskrifterna, Boverket 2005, upplaga 1
Boken finns som pdf på Boverkets webbplats www.boverket.se
- Svensson Elisabeth (2001) Bygg i kapp handikapp: att bygga för ökad tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionshinder (3:e upplagan) Stockholm:
Svensk Byggtjänst & Hjälpmedelsinstitutet. ISBN 91-7332-966-5

Till dig som fastighetsägare

*Information från
Samhällsbyggnadsförvaltningen*

Tillgängligare publika lokaler år 2010

Du som fastighetsägare har ett ansvar att avhjälpa enkla hinder, i lokaler dit allmänheten har tillträde (publika lokaler). Som ett första steg vill byggnadsnämnden erbjuda dig som fastighetsägare stöd att själv kartlägga, dokumentera och redovisa lokalens tillgänglighet.

Till din hjälp har vi tagit fram en "Checklista för egenkontroll av enkelt avhjälpta hinder" inklusive anvisningar. I bifogad folder, kan du läsa vad regeln i plan- och bygglagen innebär och ta del av en rad exempel på åtgärder som förbättrar framkomligheten för personer med rörelse- eller orienteringshinder. Målsättningen är att enkelt avhjälpta hinder ska vara åtgärdade senast till år 2010.

Vi på stadsarkitektkontoret står gärna till tjänst med råd om hur du kan avhjälpa hinder och förbättra tillgängligheten i din lokal.

För ytterligare information kontakta tillgänglighetshandläggare Lil Jacobsson,
tfn 0498-268696. e-post: lil.jacobsson@gotland.se

Innehåll

- Checklista för egenkontroll av din lokal
- Anvisningar och folder om "enkla hinder" 2007/2010

Postadress	Besöksadress	Telefon och fax	Webbplats och e-post	Bankgiro	Postgiro
SE-621 81 VISBY	Visborgsallén 19 Visby	+46 (0) 498-26 90 00 +46 (0) 498-26 35 20	www.gotland.se sbf@gotland.se	339-8328	18 97 50-3

Till din hjälp

Anvisningar till "Checklista för egenkontroll" av enkelt avhjälpna hinder

1. Allmänt

Genom att avhjälpa enkla hinder i publika lokaler underlättar vi för personer med funktionsnedsättningar att delta i samhällslivet på lika villkor. En lagändring (*) infördes i plan- och bygglagen 1 juli, 2001. Ändringen innebär att tillgängligheten ska förbättras även i äldre bebyggelse.

Du som fastighetsägaren har ansvarar för att hindren avhjälpas. En åtgärd går bra att senareläggas om det på så vis blir mer fördelaktigt, kanske kan man passa på att utföra åtgärden när man ändå har underhållsarbete på gång. Om arbetet senareläggs ska en plan upprättas där datum för arbetet anges. Målsättningen är att enkla hinder ska vara åtgärdade till år 2010.

Checklistan tar upp ett antal typiska hinder och hjälper dig att upptäcka dem i din lokal. Att det saknas ledstång, eller att befintlig ledstång är fel utformad kan t.ex. utgöra hinder för en person med synnedsättning, men även för en person med begränsad rörelseförmåga. Mer omfattande hinder som t.ex. nivåskillnader vid entréer, smala dörrar mm, kan vara svåra att åtgärda, i äldre bebyggelse. För den enskilde fastighetsägaren ska dessutom kostnaderna för åtgärden vara rimlig i förhållande till nyttan av åtgärden och förutsättningarna på platsen.

Vid ändringar av byggnader, speciellt i Visby innerstan, måste hänsyn tas till husens karaktär, ålder och kulturhistoriska värde. Tillgänglighetsskapande ändringar måste därför utföras med varsamhet. Ta gärna kontakt med kontorets Världsarvsteam, telefonnummer 0498-26 92 00, för rådgivning och information om varsamhetskravet.

2. Arbetsordning

Börja med att gå igenom checklistan. I kolumnen "klart datum" anger du när hindret är avhjälp. Om funktionen redan är uppfylld notera det med dagens datum. Tid för senarelagda åtgärder anges i kolumnen "planerad datum". Hinder som inte är aktuella kan strykas över. För varje delmoment i listan anger du lämpliga åtgärder, se exempel i listan.

Det är viktigt att den som är kontrollansvarig sätter sin signatur på varje delmoment. När genomgången är klar godkänns listan med datum och underskrift.

MVH

Lil Jacobson, *Tillgänglighetshandläggare*
SBF- Myndighetsavdelningen

Tfn 0498-26 86 96; 070-447 78 04

1.1 Handikapparkering eller angöringsplats

En angöringsplats- eller parkeringsplats för rörelsehindrades fordon bör kunna ordnas inom högst 25 meters gångavstånd från i första hand huvudentrén, i andra hand annan tillgänglig entré som leder till hela byggnaden. Den ska vara tydligt märkt och skyltad så att det framgår att den är reserverad för personer med särskilt tillstånd att parkera.

I de fall då platsen är nödvändig att anordnas på kommunal mark har tekniska förvaltningen samordningsinitiativ.

Brister i utformningen av befintliga parkeringsplatser för handikappfordon bör avhjälpas.

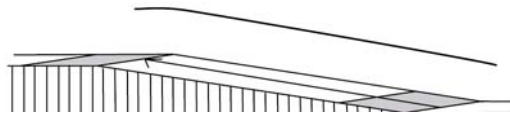
Storleken på parkeringsytan ska vara minst 3,6 m. För större bilar som kan ha ramp vid sidan behövs ca 5 m i breddmått, när platsen inte är intill en fri yta.

1.2 Lösa gatu- och trottoarhinder

Här är de lokala ordningsföreskrifterna som gäller. Vippskyltar får inte ställas ut, då de utgör en olycksrisk och ett hinder för personer med synnedbjudning eller personer som är blinda. Även för personer som använder rullstol utgör vippskyltarna ett hinder i framkomligheten.

1.3 Mindre nivåskillnader (1-2 trappsteg)

Rampen ska utformas så att personer kan förflytta sig säkert.

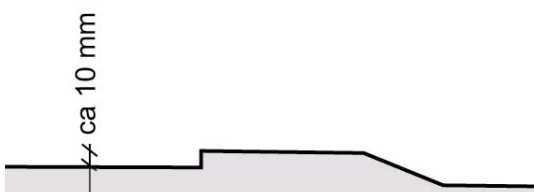

RAMPER

- Lutning i färdriktning högst 1:12 (8%) *helst* 1:20 (5%) I sidled ingen lutning.
- Ramphöjd högst 500 mm.
- Högst 2 ramper i följd, vilplan minst 2000 mm däremellan.
- Bredd minst 1300 mm.
- Halksäker beläggning.
- Räcke eller avåkningsskydd (minst 50 mm hög kant) om rampen har nivåskillnad i förhållande till omgivande mark.
- Ledstång 900 mm över ramp, som börjar 300 mm före och avslutas 300 mm efter ramp.
- Kontrastmarkering (avvikande ljushet/färg och/eller struktur)

1.4 Trösklar och kanter

Trösklar högre än 25 mm bör fasas av eller åtgärdas på annat sätt. Tröskelplatta kan vara ett alternativ, ett annat kan vara en gummitröskel beroende av var den är placerad vilket måste bedömas från fall till fall.

Tröskelplatta kan användas när tröskel tagits bort eller där övergången mellan golvmaterial ska döljas.

1.5 Tunga dörrar, dörrar med

Ta reda på om din dörr är tung att öppna!

finns att låna på stadsarkitektkontoret

Ju större kraft kroken dras ned, desto större kraft visas på den graderade skalan som finns på röret. En dynamometer är ofta även graderar i gram (en massa).

Dörrar som är tunga att öppna justeras till max 20N* (2,0 kp)

*Enheten för kraft anges i newton, en äldre benämning är kilopond (kp) 1 newton definieras som den kraft som krävs för att ge en massa på 1 kg en acceleration på 1 meter/sek². Äldre enheter är kilopond och dyn.

1.5 Svåråtkomliga dörrar

Med svåråtkomlig dörr menas en dörr som har öppningen inåt mot lokalen och/eller är placerad i ett trångt utrymme utan en tillräckligt plan svängyta för rullstol framför dörren.

En lämplig åtgärd kan vara att förse dörren med automatisk dörröppnare. Dörröppnaren ska monteras med tillräcklig säkerhetsmarginal utanför dörrens svepyta (markeras), samt ställas in på tillräcklig passagetid. Som riktvärde kan 25 sek anses lämpligt. Tryckknappar ska placeras med tillräckligt utrymme så att dörren inte slås upp på användarna. Dörröppnaren ska ha en tydlig ljushetskontrast mot omgivningen.

Armbågskontakt

Tryckknapp är ett annat alternativ

Manöverkontakt (armbågskontakt) placeras med underkant högst 800 mm över mark/golv, minst 800 mm vid sidan av slagdörrens öppningsfält och från innerhörn. Gäller även tryckknapp el.dyl.

1.6 Dörrmattor och skrapgaller som innebär snubbelrisk

Eventuella skrapgaller fälls in och andra olämpligt utformade eller placerade dörrmattor byts ut eller omplaceras så att man inte snubblar på dem.

Skrapgaller

1.7 Signalanordning

Signalanordningar för att kalla på hjälp ska styras till en plats där det alltid finns personal (bemannad plats). Nödsignal på handikapptoilet ska finnas lätt åtkomliga och kunna nås både från toalettstolen och från golv. Dörrsignal för entré anordnas där anpassningar med fast ramp eller lättillgänglig ytterdörr inte kunnat ordnas på annat sätt (för placering, se nästa punkt).

1.8 Manöverdon, utformning och placering

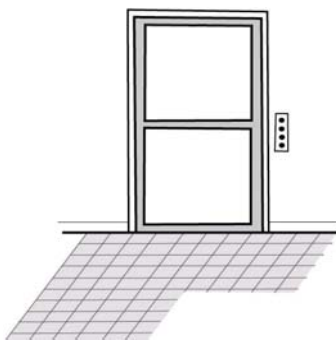
Manöverdon av typ tryckknappar, handtag, lås mm ska kunna användas av personer som använder rullstol eller personer som har begränsad armstyrka och/eller rörlighet. En lämplig placering är 800-1000 mm över golv. Manöverdon ska vara lätta att förstå, att nå, avläsa och hantera i sid- och höjdlid.

Tryckknappar med särskild belysning (punktljus) och/eller tryckknappar och information taktilt avläsbara (relief eller punktskrift) kan behövas i en del fall.

Manöverdon, handtag, lås och liknande ska kontrastmarkeras, vara greppvänliga, ha lågt motstånd och precision, samt gå att manövrera med en hand/hela handen, inte med ”nypgrepp”:

Handtag och dörröppnare placerade på lämplig nivå ca 800-1000 mm över golv/mark.

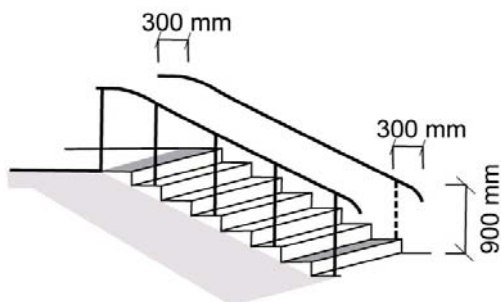
Entréområdet och dörrens uppslagsyta markeras i en kontrasterande färg.

2 Balansstöd, räcken

Trapplopp, trappplan, ramper mm som är högre än 500 mm skall ha greppvänliga ledstänger eller motsvarande i anpassad höjd (900 mm över golv) på båda sidorna. Om trappans bredd är större än 2,5 m bör det finnas ledstång i mitten. En greppvänlig ledstång är 40-50 mm i diameter och monteras med början 300 mm före och efter trappa-/rampslutet

Ledstångens färg bör vara i en färg som kontrasterar mot omgivande färg.

Ledstång som löper obruten förbi första och sista steget i trapploppet ca 900 mm över golv.

3 och 4 Varnings- och kontrastmarkeringar, ledmarkeringar

Glasytor i entrépartier, låga skyltfönster och glasväggar, ska tydligt varningsmarkeras för personer med synnedsättningar eller personer som går med teknikkäpp (blindkäpp). Utstickande byggnadsdelar och hinder t.ex. kapphyllor, larmbågar och skärmar ska byggas in eller varningsmarkeras. Markeringen ska utföras med tydlig kontrast ca 900-1500 mm över golvytan. Första och sista trappsteget i ett trapplopp ska kontrastmarkeras (se bilden ovan), ramper ska kontrastmarkeras på samma sätt vid anslutningar till vilplan.

Passager/ledstråk ska vara klart avskilda från möblerade utrymmen (kan markeras med belysning, golvfärg, material etc.). Vägledande markeringar i avvikande färg eller material kan underlätta för personer med synnedsättningar eller personer med *kognitiva* svårigheter att orientera sig.

Alla markeringar ska utföras med en avvikande ljushetskontrast på minst 0,40 enheter enligt NCS (Natural Colour System). Enkel kontroll kan ske med hjälp av ett svartvitt fotografi.

5 Skyltar

Här avses skyltning för öppethållande, hänvisningar och vägvisning i korridorer eller dylikt. Skyltningen ska vara, enkel, tydlig och lätt överblickbar. Skylt utformas så att den tydligt syns mot bakgrunden.

Vidare ska text/symbol synas tydligt mot skyltbotten, dvs. vara mörk om skyltbotten är ljus, och tvärtom. Kombinationen svart/vitt ger bästa läsbarhet. Skyltbotten av genomskinligt material bör inte användas. Texthöjden ska vara minst 15 mm.

Skyltar placeras vanligtvis på höjden 1,4-1,6 m över golv. Utvinklade skyltar som ska kunna avläsas både taktilt och visuellt placeras 0,8-0,9 m över golv. Reliefskyltar kan användas för att markera rumsnummer, toaletterumsdörr, hissknappar etc. Reliefen ska alltid vara upphöjd med minst 1 mm.

Skyltar som är avsedda att avläsas på avstånd placeras på höjden minst 2,1 m över golv.

I större allmänna lokaler med kanske flera entréer kan det vara lämpligt med skyltar och informationstavlor med särskild belysning och taktilt avläsbar i relief eller punktskrift.

Belysning av skyltar bör vara sådan att man inte riskerar att bländas eller själv skugga skylten när man ska läsa den. Bäst är om ljuset kommer ovanifrån och skylten belyses med släpljus.

6 Ljudmiljö och hörbarhet

Förbättrad akustik åstadkoms enklast med akustikplattor, draperier eller liknande. Störande ljudkällor som t.ex. ljud från datorer, maskiner eller ventilationssystem kanske kan minskas genom att byta ut till tystare produkter eller isolera lokalen på olika sätt. I mötes- och samlingslokaler kan man förse möbler med ljuddämpande material.

I större publika lokaler där det finns apparater för ljudkommunikation t.ex. telefoner, hörlurar etc. bör dessa förses med reglerbar förstärkning och inkopplingsmöjlighet för hörapparat.

För personer som använder hörapparat är hörseltekniska hjälpmedel som t.ex. teleslinga ofta en förutsättning för att man ska uppfatta högtalarljud. Sådana anordningar ska enligt Boverkets byggregler (BBR) installeras vid nybyggnad av samlingslokaler.

I befintliga samlingslokaler som är utrustade med teleslinga ska det finnas en skylt som talar om att det finns en sådan installerad. Det bör även finnas skriftlig information med anvisningar om hur utrustningen ska skötas, samt hänvisning till bemannad driftpersonal om anläggningen inte fungerar.

7 Ljusmiljö och belysning

Den synsvaga behöver rätt utformat ljus för att kunna se och läsa; den hörselskadade eller döva för att kunna läsa teckenspråk och läsa på läppar. Det är vanligt att äldre har både nedsatt hörsel och sämre syn. Orienteringsförmågan hos personer med synnedsättning kan vara helt eller delvis beroende av bra ljusmiljö i rum där de vistas.

Ljuset ska ha tillräcklig styrka och vara bländfritt. Bländande solljus korrigeras enklast med ställbara avskärmningar för solen. Otillräcklig belysning kan förbättras med ny reglerbar armatur av bländfri typ. Ibland behövs gradvis växling mellan olika belysningsförhållanden för att undvika bländning. Punktbelysning kan behövas på vissa ställen t.ex. vid receptionsdisk.

8 INREDNING

8.1 Handikapptoalett (RWC)

I befintliga handikapptoaletter behöver man i första hand försöka frigöra 900 mm på var sin sida av toalettstolen, eller om möjligt frigöra 900 mm på den sida av toalettstolen där handfatet inte finns. Armstöd ska finnas, monteras på båda sidorna av toalettstolen med överkant 800 mm över golv. Armstöden ska vara uppfällbara, stadiga och inte vridbara i sidled.

Vid ny- eller ombyggnad av handikapptoalett räknar man med en yta på 2,2x2,2 m eller större och med tillräckligt fri yta kring toalettstolen.

Det ska finnas hänvisningsskylt utanför lokalen och dörren ska lätt gå att öppna och stänga, helst med "ett grepps handtag" och "drag igen" handtag på dörrens insida 800 mm över golv. Tvättställ bör förses med engreppsblandare.

Larmkontakter ska finnas på höjderna 200 och 700 mm över golv och kopplas till bemannad plats

Inredningsdetaljer som är olämpligt placerade eller sitter på fel höjd justeras.

Papperskorg placeras med underkant min 300 mm över golv intill tvättstället. Spegeln placeras med underkant 900 mm över golv.

Tvålbehållare, gärna med förlängd spak placeras med underkant 900 mm över golv.

Toalettpappershållare kan med fördel monteras på utsidan av armstödet så att användaren drar pappret mot sig. Viktigt är även att inredningsdetaljer kontrasterar i ljushet mot bakomliggande ytor.

*Engrepps-
blandare*

*Tvålautomat
med förlängd
spak*

8.2 Fast monterad inredning

I publika lokaler ska fast inredning anpassas t.ex. kan för högt placerade telefoner och kölapsautomater sänkas, så att personer som använder rullstol kan nå dem. Receptions- och kassadiskar bör förses med en enhet som är lägre och kan nås i sitthöjd. Den fasta inredningen behöver vara synlig mot omgivningen och begriplig. Man ska inte behöva snubbla på eller slå i huvudet i utstickande delar.

8.3 Lös inredning

Montrar, hyllor, bord och stolar m.m. ska placeras så att de inte utgör ett hinder för personer som tar sig fram med hjälp av rullstol, rollator, kryckkäpp eller teknikkäpp. Utrymningsvägar får inte blockeras.

8.4 Övrigt

Detaljansvisningar i övrigt, se Boverkets broschyr samt allmänna råd: "Enklare utan hinder"

Checklista för egenkontroll av enkelt avhjälpna hinder till och i publika lokaler

Fastighetsägare:		
Lokal:		
Adress:		Fastighetsbeteckning:
Inventering utförd:	Datum	Inventerare

HINDER		Lämplig åtgärd Exempel på åtgärder för att uppfylla funktionskraven.	Klar Datum	Planerad Datum	Ansvar Sign
1	Fysiska hinder				
1.1	Handikapparkering eller angöringsplats	Ordnas inom 25 m avstånd med tydlig märkning.			
1.2	Lösa gatu- och trottoarhinder: vippskyltar, utemöbler mm.	Undanröjs eller ordnas enligt kommunens anvisningar.			
1.3	Mindre nivåskillnader, t.ex. 1-2 trappsteg	Ramp (om det finns plats).			
1.4	Trösklar	Tas bort eller utjämnas.			
1.5	Tunga dörrar, dörrar med dörrstängare	Justeras eller förses med dörröppnare.			
1.6	Svåråtkomliga dörrar	Förses med dörröppnare.			
1.7	Dörmattor och skrapgaller som är tunga att passera eller innebär snubbelrisk	Åtgärdas eller byts ut.			
1.8	Signalanordning: dörrklocka, nödsignal el.dyl.	Anordnas med styrning/-koppling till bemannad plats.			
1.9	Olämpligt placerad porttelefon, ringklocka, knapp för dörröppnare etc.	Flyttas så att person som använder rullstol eller rollator kan nå dem och så att dörren kan öppnas utan risk			
1.10	Olämpligt placerade knappar i och utanför hiss	Flyttas, se föregående åtgärd!			

HINDER		Lämplig åtgärd Exempel på åtgärder för att uppfylla funktionskraven.	Klar Datum	Planerad Datum	Ansvar Sign
2	Balansstöd, räcken				
2.1	I trappor och/eller ramp	Ledstång på båda sidor.			
2.2	Utformning	Greppvänlig ledstång dras oavbruten 30 cm förbi första och sista trappsteget/början och slutet av rampen.			
3	Varningsmarkeringar				
3.1	Glasytor, skärmar mm.	Varningsmarkeras i ögonhöjd.			
3.2	Utstickande byggnadsdelar t ex trappor och kapphyllor	Varningsmarkeras eller byggs in.			
4	Kontrastmarkering				
4.1	Trappor	Kontrastmarkering av första och sista trappsteget i ett trapplopp.			
4.2	Ramper	Kontrastmarkering av rampens början och slut/planbrytning.			
4.3	Ledstänger	Kontrastera mot omgivande vägg el dyl.			
4.4	Passager och gångstråk, t ex korridorer mm	Vägledande markering för säkrare orientering.			
4.5	Svåridentifierad dörrar t ex hissdörr och entrédörr.	Kontrastmarkeras för säkrare orientering.			
4.6	Manöverdon, knappsatser, handtag mm	Kontrastmarkeras. Knappsatser förses med belysning och känselmarkering.			
5	Skyltning				
5.1	Svårbegriplig eller svårläst skyltning	Enkel utformning med texttyp, storlek och kontrast för bättre läsbarhet.			
5.2	Placering	I ögonhöjd 90-150 cm över golv. Hänvisningsskyltar kan behövas.			

HINDER		Lämplig åtgärd Exempel på åtgärder för att uppfylla funktionskraven.	Klar Datum	Planerad Datum	Ansvar Sign
6	Ljudmiljö				
6.1	Ljudmiljö, akustik	Ljudabsorbenter monteras.			
6.2	Hörslinga i samlingshall	Brister i installerade hörselslingor skall avhjälpas. Symbolskylt för befintlig hörselslinga/hörförstärkning bör finnas.			
6.3	Larm	Befintlig utrustning kompletteras med optiskt larm.			
7	Ljusmiljö, belysning				
7.1	Bländande solljus	Avskärma med gardiner, markiser eller persienner.			
7.2	Bländande belysning	Byt eller ändra.			
7.3	Otillräcklig belysning	Byt eller komplettera.			
7.4	Ojämn belysning	Byt, ändra eller komplettera.			
8	Inredning				
8.1	Handikapptoilet (RWC) Förhöjd WC-stol med armstöd. Åtkomlig nödsignal. Lågmonterad spegel, pappershållare, hygienbox, handdukshållare. Fast monterad papperskorg. Engreppshandtag i dörr. ”Drag igen handtag på dörrens insida. Tvättställsblandare och tvålautomat med förlängd spak.				
8.2	Affärs- och utskänkingsdiskar, bordsinredning.	Åtkomlig för personer som använder rullstol ca 80-120 cm över golv.			
8.3	Manöverdon, knappsatser, handtag mm	Kontrastmarkeras. Knappsatser förses med belysning och känselmarkering.			
8.4	Lös inredning t.ex. stolar och bord.	Uppställning i markerade stråk för framkomlighet med rullstol.			
8.5	Telefoner, automater mm	Åtkomliga ca 80-120 cm över golv med god läsbarhet.			

Kontroll genomförd:

Datum:

Underskrift:

Namnförtydligande:

Telefonnummer:

HINDER		Lämplig åtgärd Ange åtgärder för att uppfylla funktionskraven.
1	Fysika hinder	
1.1	Handikapparkering eller angöringsplats	
1.2	Lösa gatu- och trottoarhinder: vippskyltar, utemöbler mm.	
1.3	Mindre nivåskillnader, t.ex. 1-2 trappsteg	
1.4	Trösklar	
1:5	Tunga dörrar, dörrar med dörrstängare	
1: 6	Svåråtkomliga dörrar	.
1:7	Dörmattor och skrapgaller som är tunga att passera eller innebär snubbelrisk	
1.8	Signalanordning: dörrklocka, nödsignal el.dyl.	
1:9	Olämpligt placerad porttelefon, ringklocka, knapp för dörröppnare etc	
1:10	Olämpligt placerade knappar i och utanför hiss	

HINDER		Lämplig åtgärd Ange åtgärder för att uppfylla funktionskraven.
2	Balansstöd, räcken	
2.1	I trappor och/eller ramp	
2.2	Utformning	
3	Varningsmarkeringar	
3.1	Glasytor, skärmar mm.	
3.2	Utstickande byggnadsdelar t ex trappor och kapphyllor	
4	Kontrastmarkering	
4.1	Trappor	
4.2	Ramper	
4.3	Ledstänger	
4.4	Passager och gångstråk, t ex korridorer mm	
4.5	Svåridentifierad dörrar t ex hissdörr och entrédörr.	
4.6	Manöverdon, knappsatser, handtag mm	
5	Skyltning	
5.1	Svårbegriplig eller svårläst skyltning	
5.2	Placering	

HINDER		Lämplig åtgärd Ange åtgärder för att uppfylla funktionskraven.
6	Ljudmiljö	
6.1	Ljudmiljö, akustik	
6.2	Hörslinga i samlingsal	
6.3	Larm	
7	Ljusmiljö, belysning	
7.1	Bländande solljus	
7.2	Bländande belysning	
7.3	Otillräcklig belysning	
7.4	Ojämn belysning	
8	Inredning	
8.1	Handikaptoalett (RWC)	
8.2	Affärs- och utskänkingsdiskar, bordsinredning.	
8.3	Manöverdon, knappsatser, handtag mm	
8.4	Lös inredning t.ex. stolar och bord.	
8.5	Telefoner, automater mm	